

rentur, non per actionem contrariam, sed per suspensionem actionis necessariae, ut esse possent. Et quoad hoc, eadem est ratio de entibus incorruptilibus; illa enim licet secundum potentiam intrinsecam, et in ordine ad naturalia agentia, dicantur entia necessaria, non tamen in ordine ad extrinsecam potentiam Dei, a qua semper ac continue pendunt in suo esse. Unde licet dicantur per se esse in ordine ad intrinsecam causam, quia non per formam distinctam, sed per se habent esse in quo subsistant, quod maxime verum est de immaterialibus substantiis, tamen in ordine ad causam extrinsecam non convenit illis per se esse, sed per superiorem causam, et dependenter ab illa.

17. *Secunda.* — Ad secundum respondetur, ex utroque capite ibi proposito sufficienter colligi hanc veritatem. Primum enim ad amplitudinem divinæ potentiae spectat ut nihil sit, neque aliquo momento esse possit absque influxu ejus. Ad eandem item pertinet plenum dominium omnium rerum creaturarum, et intrinseca potestas annihilandi eas, per suspensionem sui influxus. Quocirca in humano artifice, vel etiam in naturalibus agentibus univocis, quod possint efficere effectus, qui cessante actione sua in esse permaneant, non est perfectio simpliciter, sed supposita aliqua imperfectione nimirum in artifice, quod non possit efficere rem aliquam secundum proprium esse et entitatem ejus, sed solum secundum quamdam formam et figuram consurgentem ex situ et ordine talium rerum, qua imperfectione supposita, pertinet ad industriam artificis, res componere ex talibus rebus, tali ordine ac dispositione, ut firmiter cohaereant, et stabiles sint. In agente autem naturali supponitur, verbi gratia, quod de se sit agens univocum, quod non pertinet ad perfectionem simpliciter; nam cæteris paribus multo excellentius est agens, quod ex se est eminentioris ordinis, quam effectus, illumque eminenter continet. Tamen, supposita illa imperfectione, quod causa est ejusdem rationis et ordinis cum effectu, pertinet ad perfectionem non simpliciter, sed illius ordinis, ut possit effectum æque perfectum ac permanentem efficere. Rursus etiam colligitur necessitas conservationis sufficienter ex imperfectione creati esse; nam si ex se tale esset, ut posset vel per momentum permanere sine actuali influxu primæ causæ, etiam in primo momento, vel in ipsa æternitate esse posset sine tali influxu, neque ex

intrinseca ratione sua postuleret dependentiam ab alio, quod est proprium esse infinite perfecti.

18. Ad exempla vero, quæ ibi afferuntur, primum respondetur, quod licet non quælibet inæqualitas effectus ad causam sufficiat, ut effectus pendeat in conservari, tamen hæc inæqualitas, quæ est inter esse per essentiam et per participationem, seu inter esse independentens, et illud quod est essentialiter dependens, sufficit ut hoc non possit sine illius influxu conservari. Petitur autem in illis exemplis, ut explicemus, quando effectus pendeat in conservari a causa creata. Sed hoc declarabimus commodius in sect. 3.

SECTIO II.

Quænam actio sit conservatio, et quomodo a creatione differat.

1. In hac re est prima sententia Henrici, Quodlibeto 4, q. 7, asserenti in omni rerum productione et conservatione intercedere duas actiones. Unam, qua res acquirit esse; aliam, qua conservatur in esse; ex quibus illa præcedit, hæc sequitur. Idem Quodlibeto 9, q. 4; Aureol. et Gregor. infra citandi. Fundamentum esse videtur, quia actio, qua rei conferitur esse, est subita, et indivisibilis, et carens duratione seu permanentia, et ideo statim præterit, eique succedit actio, qua res conservatur in esse; nam conservatio est actio permanens. Et confirmatur primo, quia si res eadem actione conservaretur qua fit, semper quamdiu est, esset in quodam continuo fieri, quia primum fieri continuo duraret. Consequens autem videtur valde absurdum, nempe quod res substantialis, et permanens, sit in continuo fluxu. Confirmatur secundo, quia sæpe videmus rem ab una causa produci, et ab alia conservari; ergo tunc necesse est, distinguere conservationem a productione; ergo et semper distinguuntur. Ultimo id confirmat ex August., libro de Anim. immort. c. 8, ubi de Deo sic scribit: *Hæc vis et natura incorporea effectrix corporis universi, presente potentia tenet universum; non enim fecit, atque discessit, effectumque deseruit; et infra: Illa effectoria vis vacare non potest, quin id, quod ab ea factum est, tueatur, et specie carere non sinat, quæ est in quantumcunque est; quod enim per se non est, si deseratur ab eo per quod est. profecto non erit, etc.* Alia argumenta pro hac sententia refert ex Aureolo Capreol., in 2, dist. 1, q. 2, art. 2, in arg.

cont. 3 concl. Alia etiam avertit Gregor., in 2, dist. 1, quæst. 6, conclus. 4. Sed ea omitto, quia non habent specialem difficultatem.

2. Secunda sententia est, conservationem non esse aliam actionem a creatione secundum rem aut modum realem, sed solum connotatione quadam aut negatione inclusa, seu ratione distingui, nam creatio dicit effectioem rei, connotando, quod antea non fuerit; conservatio autem dicit eandem effectioem, connotando, quod res antea jam fuerit. Hæc est sententia D. Thomæ, 4 p., quæst. 104, art. 1. ad 4, et de Potent., quæst. 3, art. 3, ad 6, et quæst. 5, art. 1, ad 2, et hanc sequuntur communiter Thomistæ, Hervæus, tract. de Æternit. mundi, quæst. 4; Ægid., de Ent. et essent., q. 7; Ferrar., 3 contra Gentes, cap. 65; Capreol. supra, qui refert specialiter, contra Henricum, Bernardum de Ganaco, Quodlibet. 1, quæst. 7. Et hæc sententia, per se loquendo, vera est; ut tamen amplius explicetur, distinctio quædam adhibenda est.

Quæstionis resolutio.

3. *Prima assertio.*—Contingit enim interdum rem ab eadem omnino causa conservari, a qua fit; interdum vero a diversis, vel quia effectio fit ab una cum adminiculo vel concursu alterius, conservatio vero fit a sola una causa, vel e converso, quia productio fit ab una, ad conservationem autem multæ concurrunt. Dico ergo primo: quando conservatio est ab eodem omnino agente, et cum eodem concursu causæ materialis, vel etiam cum eadem independentia a materiali causa, tunc conservatio non est alia actio a productione vel creatione, nisi ratione tantum vel connotatione et habitudine. Quo fit, ut formaliter ac per se loquendo, actio et conservatio non sint in re duæ actiones. Hæc est mens D. Thomæ. Et probatur, quia nullum est principium sufficiens ad distinguendas illas actiones; ergo sine causa asserentur distinctæ. Quis enim credat solem, vel lucernam alia actione illuminare hunc aerem, cum primo applicatur, et deinceps? Quid enim fuisset in causa, ut prior actio interrumpere- tur, vel cessaret, ut alia deinde inchoaretur? Rursus deberet prima actio tantum per instans nostri temporis durare, quia qua ratione amplius duraret, semper durare posset; subsequens actio ergo vel duraret per aliud simile instans tantum, et sic essent duo instantia immediata; vel duraret per totum

subsequens tempus, quo res conservatur, et tunc eadem, vel majori ratione idem dici poterit de priori actione, et vitabitur illa superflua multiplicatio actionum. Adde quod illa secunda actio inchoanda esset per ultimum non esse, quod est præter naturam talium actionum. Item in visione beata, verbi gratia, alia esset actio, qua beatus primo videt Deum, et qua deinde perseverat in visione Dei. Et ita prima actio non esset beatitudo, neque de se perpetua, quod est absurdum. Imo hoc admittere in quacunque corporali visione, vel in omni intellectione et volitione est præter omnem rationem, et præter experientiam, quantum in hac re intervenire potest. Imo vix est homini possibile, perseverare tantum per instans in actione vitali, quam exercet. Mirum etiam esset, quod in agente naturali, verbi gratia, visu, variaretur actio, non mutato principio, neque objecto, neque passo, neque effectu. Et similiter quod in agente libero multiplicaretur actio absque usu novo libertatis. Tandem actio habet unitatem ex termino et principio, vel etiam ex passo, si versetur circa illud; sed productio et conservatio habent eundem omnino terminum; ergo si principium sit idem, ut supponimus, actio, de qua agimus, erit eadem, quia creatio nullum habet subiectum; idem autem est servata proportione in actione et conservatione, quæ fit ex subiecto, si passum sit idem.

4. *Objectioni fit satis.* — Dices, etiam ex temporis diversitate solere actiones distinguere; ideo enim Aristoteles ad motus unitatem requirit unitatem temporis; creatio autem et conservatio fiunt diversis temporibus, vel saltem illa fit in primo instanti, hæc vero in toto tempore subsequenti. Respondeo, ex sententia Aristotelis, idem tempus continuum satis esse, ut motus sit idem, et consequenter ut actio sit eadem; at in præsententi instans, quo fit creatio, continue conjungitur tempori subsequenti, quo durat conservatio; continue (inquam) eo modo, quo potest indivisibilis terminus rei divisibili immediate copulari; hoc ergo satis esset, ut illa actio esset una, et ideo sæpe dicit divus Thomas, conservationem esse quasi continuatam creationem. Quod non est intelligendum de continuatione propria, sed nostro modo intelligendi, seu per coexistentiam ad veram successionem continuam. Continuatio enim proprie dicta, solum est in re divisibili; creatio autem et conservatio sunt una actio indi-

visibilis; unde ejus unitas major est, ejusque duratio non est per successionem, nec per veram continuationem, sed per ejusdem indivisibilis actionis permanentiam. Nam, quando non est successio in termino, vel acquisitione termini, neque in actione esse potest; hic autem non est successio in termino, quia est esse substantiale indivisibile, neque in acquisitione ejus, quia simul totum acquiritur, et simul totum conservatur. Quo fit, ut cum dicitur productio ac conservatio durare uno tempore continuo, intelligendum id sit de tempore extrinseco, cui illa actio coexistit, nam si sit sermo de intrinseca duratione, potius est unum instans aut ævum indivisibile, quod totum simul incipit in primo instanti, totumque perseverat tote tempore sequente, et in singulis partibus ac instantibus ejus.

5. Atque hinc confirmatur ratio superior facta, nam conservatio est una actio, prout durat toto tempore post primum instans, et in omnibus instantibus continuativis talis temporis; ergo etiam est una actio cum ipsa productione vel creatione, quæ fit in primo instante. Patet consequentia, quia non est major ratio distinctionis inter primum instans, et tempus immediate subsequens, quam inter quodlibet instans continuativum, et partem temporis, quæ post illud succedit. Nisi quis fortasse fingat in ipsa conservatione realem intrinsecam successionem, quod et falsum est, et mihi improbabile, et adhuc relinquatur idem argumentum, quod eo modo, quo conservatio in se dicitur una actio, scilicet, continuatione, debeat etiam dici una cum creatione, quia non minus jungitur pars ultimo termino, quam continuativis, ut in linea punctus terminativus vere illi unitur, et suo modo constituit cum partibus unum integrum, sicut punctus continuativus.

6. *Obiectio dissolvitur.* — Unde obiter solvitur argumentum, si quis ita objiciat: Si Deus annihilaret Angelum, et postea eundem crearet, actio creandi esset diversa, solum quia diverso tempore fit; ergo creatio et conservatio, quæ diversis fiunt temporibus, erunt actiones diversæ. Respondetur enim idem argumentum fieri posse de conservatione, quæ priori et posteriori tempori, vel instanti correspondet, quod scilicet non sit eadem actio, sed infinitæ multiplicentur in successione omnium instantium, vel partium temporis. Negari ergo potest consequen-

tia, quia in illo casu actiones essent interruptæ et discretæ; hic vero est una continua. Melius tamen dicitur antecedens non esse necessarium, nam posset Deus reproducere Angelum eadem numero actione, qua illum creaverat; non enim illi difficilius est eandem numero actionem iterum efficere, quam eundem numero effectum, ut alibi latius dixi. Tamen etiam posset si vellet diversa actione uti ad reproducendum eundem numero effectum, ut in superioribus notavi. Et ideo non dixi antecedens esse falsum, sed incertum, quia penes et ex libera Dei voluntate. Unde etiam non nego quin possit Deus, si velit, variare actionem in rei creatione et conservatione. Imo et in ipsa conservatione, prout fit in diversis partibus nostri temporis; dico tamen id esse superfluum, et non connaturale, supposita identitate termini et principii, maxime quando non interruptitur actio.

7. *Qualis et quanta creationis a conservatione distinctio.* — Hinc præterea facile intelligitur distinctio rationis inter creationem et conservationem; nam quod hæc saltem intercedat, ipse diversus modus loquendi ostendit; quia res non dicitur conservari in primo instanti quo creatur; neque creari post primum instans reliquo tempore quo conservatur; intervenit ergo aliquod discrimen saltem rationis inter illa duo; quod non est aliud nisi supra tactum, quod creatio sub hac voce connotat negationem esse prius habiti, conservatio vero e contrario connotat possessionem ejusdem esse prius habiti. Quod vero hæc sit tantum diversitas rationis, per se notum videtur. Et facile patet a simili ex ipso termino, nam ipse effectus creatus, ut existens in primo instanti, vel ut existens in toto tempore sequenti, solum ratione potest distinguui; ergo idem est in actione indivisibili, et ita sunt imposita diversa nomina, quibus significetur actio sub illis diversis respectibus ac connotationibus. Interdum vero concipitur vel significatur actio sine illis respectibus, sed indifferenter, et tunc indifferenter etiam dicitur de productione, et de conservatione; quomodo dicitur sol illuminare aerem, et in primo instante, et toto tempore, quo lumen durat. Quo sensu etiam dicitur Deus *usque modo operari*, Joan. 5, ut August. exponit, 4 Genes. ad litter., cap. 12, et alii Patres supra citati. Ex his ergo satis patet tota conclusio. Cur vero ultimam partem ejus addiderim, constabit ex sequenti conclusione.

8. *Secunda assertio.* — Dico secundo: interdum conservatio est distincta actio a productione ob diversitatem efficientis vel materialis causæ; tunc autem est materialis potius distinctio, quam formalis inter productionem et conservationem. Prima pars declaratur et probatur, nam quantitas, verbi gratia, in mysterio Eucharistiæ conservatur eadem numero, et in materia panis, et separata a pane. Et ideo alia actione fuit producta ex materia panis, alia conservatur separata. Et ratio est, quia prior actio fuiteductio de potentia materiæ, vel concreatio cum materia, aut comproductio cum pane, juxta varias opiniones. Posterior vero actio est ex nullo subjecto; et in re est idem quod creatio; solum non ita appellatur, quia res illa jam præexistebat. Unde obiter intelligitur, hunc modum distinctionis inter productionem et conservationem, scilicet ut altera sit per modum eductionis, altera per modum creationis, vel e converso, non posse naturaliter intervenire, nisi per miraculum aut supernaturalis opus; nam forma quæ fit per actionem dependentem a subjecto, non potest naturaliter fieri aut conservari independentem a subjecto. Et eadem ratione si accidens productum in uno subjecto, transmutaretur in aliud, et in eo conservaretur, actio illa qua conservaretur in alio subjecto, esset distincta ab illa qua fuit productum in priori; quia esset quasi nova eductio, novaque dependentia a distincta causa; tamen illa diversitas non potest esse naturalis, quia non potest accidens migrare naturaliter de subjecto in subiectum.

9. *Distinctio creationis a conservatione ob variationem efficientis.* — Alio modo potest distinguui conservatio a productione ex parte principii, ut cum ignis producitur ab igne, et postea conservatur a solo Deo. Vel cum aqua calefit a sole, aut ab igne, et remoto sole aut igne retinet calorem; tunc enim necesse est conservationem esse novam actionem distinctam. Quod facile patet, quia cessavit prior actio et dependentia; jam enim ignis non agit in aquam, verbi gratia, aut alium ignem genitum, et consequenter cessavit etiam prior actio, ut erat a Deo; nam in re erat omnino eadem cum actione ignis, ut sequente quæstione declarabitur; ergo est nova actio, qua Deus se solo illum effectum conservat. Imo contingit priorem actionem esse successivam, conservationem vero esse indivisibilem et permanentem, quia per hanc nihil novum ac-

quiritur per partes, sed quod acquisitum est paulatim, simul et indivisibiliter conservatur; loquor enim de pura conservatione, quæ fit sine augmento. Denique ratio est, quia actio, cum per seipsam pendeat ab agente, non potest variare dependentiam, vel habitudinem ad agens, quin varietur actio. Et ideo si lumen producat ab una lucerna, et conservetur ab alia, conservatio est actio distincta a productione; et in universum idem est quancumque est distinctum conservans a producente.

10. Ex quo obiter intelligitur, hunc modum distinctionis non habere locum naturaliter in creatione, et conservatione illi correspondente, quia naturaliter non potest res creari, neque creata conservari nisi a solo Deo; secus vero est supernaturaliter, nam si Deus crearet rem per instrumentum creatum, et postea conservaret se solo, vel e converso, tunc etiam actio esset distincta propter eandem rationem. Dixi autem esse collationem faciendam inter conservationem correspondentem creationi; quia ita est formaliter ac per se facienda comparatio, quoties inquiritur de distinctione inter productionem et conservationem. Nam si quis comparet conservationem ignis in materia cum creatione quacumque, clarum est esse actiones diversas. Item sistendum est in actione et causalitate causæ efficientis; nam si quis comparet creationem materiæ, verbi gratia, ad conservationem, prout suo modo est a forma actuante illam, sic alia est causalitas formæ ab actione agentis; tamen id non est formaliter comparare conservationem activam cum productione.

11. Tandem intelligitur, cur in hac assertionem dixerim distinctionem hanc inter conservationem et productionem esse per accidens ac materialem; in superiori vero dixerim identitatem esse per se ac formalem. Quia nimirum distinctio, quam explicuimus, non est inter conservationem et productionem, ex eo quod una est conservatio et altera productio; sed ex eo quod una est ab una causa, et altera ab alia. Quæ distinctio erit eadem inter duas productiones, vel etiam inter duas conservationes, si eadem diversitas principiorum intercedat; ergo productio et conservatio per se non habent hanc diversitatem, sed potius identitatem, si formaliter ac præcise comparantur.

Satisfit argumentis.

12. Argumenta prioris sententiæ fere non indigent solutione. Negatur enim creationem ex necessitate durare tantum per instans nostri temporis secundum rem loquendo; durat enim quandiu conservatio permanet; secundum nomen autem seu connotationem dicitur solum durare per instans, quia tantum pro illo instante connotat negationem prioris existentiae. Loquimur autem semper de creatione, quæ est cum novitate essendi; nam illa, quæ esset ab æterno, non duraret per instans nostri temporis, sed esset nunc æternitatis, in eaque distinguerentur creatio et conservatio, modo proportionali, ut disputatione præcedente declaravimus. Ad primam confirmationem respondetur, cum res permanens dicitur esse in quodam continuo fieri, æquivocam esse locutionem; nam esse semper in fieri, ex rigore verborum significat esse in quodam continuo transitu et successione; in hoc autem sensu falsa est propositio, non tamen sequitur ex prædicta sententiâ, ut per se notum est. Alius vero sensus esse potest, quod creatura quandiu est, actu pendet a prima causa, a qua semper recipit esse per eundem actualem influxum, quo creata est. Et hoc sensu est vera propositio, tamen est impropria, quia fieri in rigore connotat quamdam novitatem essendi. Secunda confirmatio probat secundam conclusionem a nobis positam. Verba autem D. Augustini, vel nihil ad rem faciunt, vel ad summum confirmant eandem conclusionem.

SECTIO III.

Utrum res omnes a solo Deo pendeant in conservari.

1. Diximus pertinere ad efficacitatem primæ causæ, ut res omnes in esse conservet; sequitur ut declarem, an hoc sit proprium ejus, et consequenter explicabimus communem divisionem causarum in eas, a quibus effectus pendent tantum in fieri, vel etiam in conservari. Et investigabimus radicem hujus diversitatis, an scilicet sufficiens sit, quod causa sit univoca, vel æquivoca, vel si hæc non est satis, quænam illa sit.

Sensus questionis exponitur.

2. Variis titulis una res ab alia in sui conservatione dependere potest. — Primum autem omnium advertendum est ex D. Thom., 1 p.,

q. 104, art. 1 et 2, variis modis intelligi posse unam rem conservari ab alia, scilicet per se, vel per accidens. Per accidens dicuntur conservare rem ea, quæ illam protegent a contrariis, vel eis resistendo, vel ea removendo. Et hoc modo certum est Deum conservare unam creaturam mediante alia; Angelus enim potest facile conservare hominem avertendo lapidem, ignem, etc., de quo non est questio, quia hæc non tam est conservatio, quam alia mutatio localis, vel alterationis, ad quam ex accidente sequitur, ut res, quæ jam erat, non corrumpatur, et ita conservetur. Conservatio autem per se potest subdividui; nam una est directa et immediata, quæ consistit in perseverante influxu ipsiusmet esse, quod per productionem communicatum fuit. Alia vero est conservatio solum mediata aut remota, quæ consistit in influxu aliquarum dispositionum vel formarum, quæ necessariæ sunt, ut res conservetur in esse. Et priorem videtur D. Thom. supra, ad 1, vocare conservationem principalem; posteriorem vero secundariam. De hoc igitur posteriori modo conservationis nulla est questio, quia certum est hoc modo quasdam creaturas conservari per alias; sic enim dixit Arist., 12 Metaph., text. 34, cælum et solem divino motu suo conservare hæc inferiora. Et ratio est, quia hic modus conservationis solum consistit in productione aliquarum qualitatum, vel formarum. Unde sicut una creatura agit in aliam, ita etiam potest agere in qualitates consentaneas naturæ ejus, quibus commode conservetur.

3. Ubi duo sunt consideranda; unum est, conservationem proprie dici de illa, quæ est per efficientiam, quomodo nunc de illa loquimur; extendi tamen ad alia genera causarum, præsertim materialis et formalis. Quomodo forma conservatur per materiam, et materia suo modo per formam, et compositum per dispositiones materiales. Hac ergo ratione dici potest materia conservari mediis causis secundis, quia licet mediate non influant esse in illam, tamen inducunt in eam formas, quibus mediantibus conservatur. Et simili ratione qui producit connaturales dispositiones, dicitur conservare subjectum, quo modo sol conservat viventia, fovendo naturalem calorem eorum. Alterum observandum est, conservationem interdum tribui individuo, interdum vero speciei, quomodo dicitur conservari species per continuam generationem individuorum, quæ est etiam im-

propria conservatio, nam potius est generationum successio. Unde neque de hac est sermo, quia constat generationes has fieri mediis causis secundis. Est ergo sermo de propriissima conservatione, per directum et immediatum influxum continuum ipsius esse in eadem singulari re.

Questionis resolutio.

4. Dico igitur primo: nulla substantia creata pendet in conservari quoad suum esse substantiale a causa creata. Notavit hoc Capreolus, in 2, dist. 1, q. 2, art. 3, ad 4 contra tertiam conclusionem, ex D. Thom., q. 5 de Potent., art. 1, ad 7. Potestque inductione et ratione ita ostendi; nam in rebus incorruptilibus, quæ per creationem fiunt, res est clarissima, ut notavit D. Thom., 3 p., q. 13, art. 2, quia conservatio harum rerum fit per eandem actionem perseverantem, qua creantur. Item, quia illa actio qua conservantur, non est ex materia, quia vel res, quæ per illam conservantur, non habent materiam, sed sunt simplices, vel si habent, talis influxus simul terminatur immediate ad esse ipsius materiæ; et ideo qua ratione creatio harum rerum est propria ipsius Dei, eadem etiam conservatio. Quod etiam est verum de materia prima rerum generabilium; nam de conservatione, quæ est per formam, jam diximus esse mediatam et impropriam. Maxime si verum est, formam non concurrere proprie et a priori ad conservationem materiæ, sed tantum a posteriori, et quasi dispositivè, ut in superioribus tactum est.

5. Præterea substantiæ corruptibiles imprimis non pendent in conservari a substantiis creatis immaterialibus; nam hæc non possunt per se efficere eductionem formarum de potentia materiæ; ergo nec conservationem: est enim eadem ratio de conservatione. Item non pendent in conservari a generantibus univocis, ut experientia constat. Et ratio est, quia recipiunt perfecte eorum formas secundum speciem. Item, quia alias unum individuum unius speciei secundum suum esse diceret essentialem vel saltem connaturalem habitudinem dependentiæ in ipso esse ab alio individuo ejusdem speciei, et sic vel procedendum esset in infinitum, vel necessario sistendum esset in aliquo, vel aliquibus, quæ connaturali modo conservarentur; utrumque autem est plane falsum, ut constat. Rursus neque a generante æquivoco, si illud etiam sit substantia genita, ut etiam constat expe-

rientia; nam, licet equus generet mulum, genitum non pendet in conservari a generante. Et in his et similibus fortasse ratio est, quia hæc generationes sunt aliquo modo per accidens, et ideo effectus ratione sui esse non dicitur intrinsecam dependentiam a tali causa, sed solum ratione talis fieri. Aliam generalem rationem statim tractabimus.

6. Ratio D. Thomæ pro conclusione explicatur. — Tandem possunt hæc substantiæ generabiles comparari ad cœlestes et incorruptibiles substantias compositas. Et sic aliqui existimant substantias inferiores pendere in conservari a cœlo, quod sine probatione verisimile indicat Fonseca, cap. 2, q. 9, sect. 2, lib. 5 Metaph. Sed id negat D. Thomas supra. Reddit autem rationem satis obscuram his verbis: *Actio agentis corporalis non se extendit ultra motum; et ideo est instrumentum primi agentis in eductione formarum de potentia in actum, quæ est per motum; non autem in conservatione earum, nisi quatenus ex aliquo motu dispositiones in materia retinentur, quibus materia sit propria formæ. Sic enim per motum corporum cœlestium inferiora conservantur in esse.* Quæ ratio duobus modis explicari potest: primo, quod agentia corporalia non attingunt eductionem formarum immediate, sed tantum dispositive, et ideo non possint esse propria causa conservationis. Sed hic sensus est contra principia D. Thomæ, et contra mentem ejus in illo loco. Nam, juxta illum sensum eodem modo penderet forma in conservatione, sicut in eductione, a corpore cœlesti, quod tamen D. Thom. negat. Tunc autem difficile relinquitur, cur eo instrumentali modo, quo agens corporale mediante motu est causa eductionis formæ substantialis, non possit etiam esse causa conservationis ejus. Secundus ergo sensus esse videtur, quod cælum, quia non agit in inferiora nisi mediis accidentibus, solum instrumentaliter attingit eductionem formæ substantialis, et ideo solum habet hanc efficientiam quamdiu durat alteratio prævia, quia instrumentum solum agit ad effectum principalis agentis prævia propria actione; cessante ergo motu alterationis cessat actio cœli circa ipsam substantiam. Conservantur autem hujusmodi res cessante alteratione, quamvis non generentur, nisi mediante illa; et ideo non pendent in conservari a cœlo, sicut pendent in fieri.

7. Estque in hoc sensu ratio hæc probabilis, quæ potest ita declarari amplius et con-